

Esquema de la Conferència de Mn Carles Cahuana el 26/09/24 a St. Cugat del Vallès

Introducció

La moral teològica és una branca de la teologia que reflexiona sobre el comportament i la responsabilitat dels actes humans, tenint en compte la relació de l'individu amb Déu i la seva comunitat. Dins la teologia moral, podem distingir dos àmbits: un de **fonamental** i un de **pràctic**. El primer se centra en els principis que fonamenten la moral, establint els criteris generals que guien l'acció humana. El segon, més concret, s'ocupa de l'aplicació d'aquests principis en situacions específiques de la vida quotidiana. Aquesta reflexió té dues dimensions clares. La primera és la dimensió **personal**, on es posa l'accent en allò que l'individu ha de fer per viure en conformitat amb la voluntat divina. En aquest àmbit, es tracta de la consciència moral de l'individu i les decisions que pren en la seva vida personal. La segona és la dimensió **social**, que tracta de la moralitat en les relacions humanes, i com aquestes relacions han de seguir una certa moral social que reflecteix els valors i els principis cristians en el conjunt de la societat. Tot i que sovint es fa una distinció entre aquestes dues dimensions, hi ha ocasions en què una inclou l'altra. Això és evident quan els actes personals tenen repercussions en l'àmbit social o quan les normes socials tenen un impacte en les decisions individuals. La moral teològica, per tant, busca integrar ambdues perspectives per oferir una guia completa que abraci tant la vida personal com la vida en societat.

Evolució històrica de la Doctrina Social de l'Església

La Doctrina Social de l'Església ha evolucionat al llarg de la història, oferint respostes a les problemàtiques socials i morals que han sorgit en diferents contextos històrics. Aquesta evolució té els seus orígens en pensadors com Sant Tomàs d'Aquino, però va adquirir una nova dimensió amb l'encíclica *Rerum Novarum* de Lleó XIII, en resposta als grans canvis que va portar la Il·lustració i l'auge de les condicions dels treballadors a la societat industrial. La doctrina començà a reflexionar sobre moviments com el socialisme utòpic, l'anarquisme, i la preocupació pel salari familiar, buscant una solució a les tensions socials i la lluita de classes. Amb el temps, altres documents importants van actualitzar i expandir aquesta doctrina. *Quadragesimus Anno*, escrit per Pius XI, va abordar la creixent amenaça del totalitarisme, mentre que Pius XII, durant la Segona Guerra Mundial, va valorar la pau en missatges radiats. En la dècada dels 60, el Concili Vaticà II i encíclics com *Pacem in Terris* de St. Joan XXIII van reflexionar sobre els perills de la Guerra Freda. Més endavant, St. Pau VI, en *Populorum Progressio*, va analitzar els reptes socials i econòmics d'un món en creixement. La caiguda del mur de Berlín va marcar un nou ordre internacional, reflectit en *Centesimus Annus* de St. Joan Pau II, en commemoració de la *Rerum Novarum*. El papa Francesc, amb encíclics com *Evangelii Gaudium* (2013), *Laudato Si'* (2015) i *Fratelli Tutti* (2020), ha aprofundit en temes com l'evangelització, la cura del medi ambient i la fraternitat universal, reafirmant la missió de l'Església en l'àmbit social i moral.

Principis bàsics de la Doctrina Social de l'Església

Els **principis bàsics** de la Doctrina Social de l'Església proporcionen una guia per a la convivència humana basada en valors fonamentals que reflecteixen la dignitat de la persona i el bé comú. El primer principi és la **dignitat de la persona humana**, que s'arrela en la certesa que cada persona és creada a imatge i semblança de Déu. Això significa que totes les persones, sense excepció, tenen un valor intrínsec que cal respectar i protegir, independentment de la seva condició o circumstàncies. El segon és el **bé comú**, que implica que tots els béns del món han de ser accessibles a tota la humanitat de manera justa i equitativa per al seu desenvolupament integral. El bé comú no és una simple suma d'interessos individuals, ni tampoc un consens mínim entre totes les persones, sinó un bé col·lectiu que Déu vol per a tothom. Aquest bé és indivisible i per aconseguir-lo cal que tots treballem plegats, ja que només pot ser realitzat per la cooperació mútua. Un altre principi fonamental és el **destí universal dels béns**, que estableix que la creació ha estat destinada a tota la humanitat i, per tant, la propietat privada no pot ser absoluta. Els béns tenen com una espècie d'*hipoteca divina*, el que significa que han de ser utilitzats de manera responsable i en benefici de tots. Tot i que una persona pot tenir el dret de posseir béns, aquests s'han d'usar de manera que també serveixin als altres. El principi de la **subsidiarietat** subratlla que els problemes socials han de ser resolts al nivell més proper i apropiat possible, deixant marge a la iniciativa i responsabilitat dels individus i grups. Això implica un fre a l'excés d'intervencionisme per part de les autoritats superiors. Per exemple, l'educació dels fills ha de romandre en mans dels pares, ja que les decisions més properes a les persones sovint són les més adequades. La **participació** és un altre principi clau que reconeix el dret i el deure de totes les persones a prendre part activa en la vida social i política per al bé comú. Aquesta participació implica tant drets com deures, i busca una societat en què tothom pugui contribuir al seu desenvolupament. La **solidaritat** és la virtut que ens impulsa a reconèixer els altres com a companys de viatge, compartint els seus béns i necessitats. És un compromís d'ajudar aquells que necessiten suport, i no es limita només als béns materials, sinó també a les necessitats humanes en altres àmbits. Finalment, la **veritat**, la **llibertat** i la **justícia** són valors fonamentals sense els quals no es pot concebre cap aspecte de la vida humana ni social. Aquests principis són necessaris per construir una societat justa i equitativa, on es respectin els drets humans i es promogui el bé comú. Aquests principis ofereixen una base ètica per a la reflexió i l'acció en la vida individual i col·lectiva, buscant construir un món més just, solidari i en harmonia amb la voluntat de Déu.

Qüestions pràctiques de la Doctrina Social de l'Església

L'aplicació de la **Doctrina Social de l'Església** en àrees clau de la vida pràctica busca transformar la societat cap a un model més just, solidari i en harmonia amb la creació. Això es reflecteix en diversos àmbits essencials: **Promoció de la Dignitat Humana**: Un dels pilars fonamentals és garantir la dignitat de cada persona, aplicant els principis de la doctrina en àmbits crucials com el treball, l'educació i la salut. Això implica assegurar que totes les persones tinguin accés als drets fonamentals que

els permetin viure amb dignitat, desenvolupant-se com a éssers humans complets.

Justícia Social: Aquest principi posa èmfasi en la distribució equitativa de recursos i oportunitats. La Doctrina Social de l'Església treballa per garantir que els més vulnerables de la societat no quedin enrere, promovent mesures que assegurin que tothom tingui accés als recursos necessaris per viure de manera digna i a les oportunitats de desenvolupament social i econòmic. **Solidaritat i Bé Comú:** Un altre aspecte clau és fomentar una cultura de solidaritat, on les persones es reconeixin com a membres d'una comunitat interdependent. Això implica una cooperació activa entre els individus i les institucions, per garantir que el benestar de tota la comunitat es prioritzi sobre els interessos individuals. La solidaritat es converteix en el motor d'accions que busquen el bé comú, reconeixent les necessitats dels altres i treballant per satisfer-les. **Cura de la Creació:** En un món marcat pels problemes ambientals, la cura del medi ambient esdevé una responsabilitat fonamental. La Doctrina Social de l'Església promou la sostenibilitat i l'adopció de pràctiques que respectin l'equilibri de la creació. Això inclou la protecció dels recursos naturals i la lluita contra l'explotació mediambiental, amb l'objectiu de garantir que les generacions futures puguin viure en un planeta saludable. A través d'aquests quatre àmbits, la Doctrina Social de l'Església no només ofereix un conjunt de principis morals, sinó que també proporciona una guia pràctica per construir una societat més justa i harmònica, on les necessitats de les persones i la cura del món creat es tractin amb el mateix respecte.

Temes de la Doctrina Social de l'Església

Els principis esmentats són fonamentals en la **Doctrina Social de l'Església** i reflecteixen una visió integral de la dignitat humana, la justícia social i la cura de la creació. **Vida i dignitat de la persona:** Aquest principi subratlla la importància del respecte i la protecció de la vida humana des del seu començament, en el naixement, fins al final natural, en la mort. La Doctrina Social de l'Església reconeix la dignitat inherent de cada persona i fa una crida a protegir la vida en totes les seves etapes, rebutjant qualsevol forma de violència, injustícia o deshumanització. **Família, comunitat i participació:** La família és la unitat fonamental de la societat, on es transmeten valors essencials com l'amor, la responsabilitat i el compromís. El matrimoni, entès com una comunitat de vida i amor, és central en aquesta visió. A més, es promou la participació activa dels ciutadans en la vida comunitària i política, reconeixent la seva responsabilitat en la construcció del bé comú. **Drets i deures:** Es posa un gran èmfasi en l'equilibri entre els drets individuals i les responsabilitats socials. Els drets no són absoluts, sinó que estan vinculats als deures que cadascú té envers la comunitat i el bé comú. Això crea un marc de responsabilitat mútua, on les persones han de col·laborar activament per garantir els drets dels altres mentre compleixen els seus propis deures. **Opció preferencial pels pobres i vulnerables:** La Doctrina Social de l'Església reconeix la necessitat de prioritzar l'atenció cap als més pobres i vulnerables de la societat. Aquest compromís no és només material i econòmic, sinó que també inclou altres àmbits de vulnerabilitat, com la salut, l'educació i la participació social. L'opció preferencial pels pobres és una expressió de justícia i solidaritat que busca reparar les desigualtats estructurals i promoure una societat més equitativa. **Dignitat del treball i drets dels treballadors:** El treball és considerat una expressió de la dignitat humana i, per tant, ha de ser protegit amb condicions laborals justes i un salari adequat. Els drets laborals són fonamentals per assegurar que les persones puguin desenvolupar-se plenament i viure amb dignitat. Això implica una defensa

contínua de les condicions laborals justes i de l'accés equitatiu al treball.

Solidaritat: La solidaritat és el compromís de treballar conjuntament per a aconseguir el bé comú, assumint la responsabilitat de l'altre com a part de la nostra pròpia comunitat. Aquesta virtut promou la cooperació mútua entre persones, pobles i nacions, trencant barreres d'egoisme i indiferència, i buscant el benestar de tots. **Preocupació per la creació de Déu:** La cura i protecció del medi ambient i dels recursos naturals és vista com una responsabilitat moral de l'ésser humà envers la creació. Això implica adoptar pràctiques sostenibles que respectin l'equilibri ecològic i garantir que els recursos de la Terra estiguin disponibles per a les generacions futures, reconeixent que la Terra és un regal de Déu per a tota la humanitat. Aquests principis són la base per a construir una societat més justa i solidària, on es respecti la dignitat de cada persona, es treballi per a la protecció dels més vulnerables i es cuidi el món natural, que és la llar compartida de tota la humanitat.

Reptes de la Doctrina Social de l'Església

Els reptes que planteja la **Doctrina Social de l'Església** no ofereixen receptes concretes per resoldre les problemàtiques socials, però proporcionen principis que guien les accions en àrees fonamentals per a la construcció d'una societat més justa i solidària. **Família:** Un dels principals reptes és **promoure la unitat familiar, el matrimoni i la cria dels fills dins d'un marc de valors cristians**. La família és la base de la societat i l'Església subratlla la importància de mantenir la seva cohesió, enfortint els vincles d'amor i responsabilitat entre els seus membres. **Economia:** Es busca **fomentar una economia justa i sostenible que prioritzi el bé comú per sobre dels interessos particulars**. Això implica crear sistemes econòmics que garanteixin l'equitat i que funcionin en benefici de tota la comunitat, assegurant la sostenibilitat a llarg termini i evitant l'explotació dels recursos i de les persones. **Treball:** La defensa dels drets laborals és un altre repte crucial. Es fa una crida a **protegir els drets dels treballadors, assegurant condicions laborals dignes, un salari just i l'accés a la formació contínua**. El treball és un mitjà pel qual les persones poden expressar la seva dignitat i contribuir al bé comú, per això s'ha de garantir la justícia en l'àmbit laboral. **Habitatge:** **Garantir l'accés a un habitatge digne per a totes les famílies, especialment les més vulnerables**, és un dels reptes centrals en la justícia social. L'habitatge és un dret bàsic, i l'Església advoca perquè ningú quedi exclòs d'aquest dret fonamental, amb especial atenció a les persones més desfavorides. **Migració:** En un món globalitzat, la migració planteja grans desafiaments. Es busca **promoure una actitud d'acollida i integració envers els migrants, defensant els seus drets i abordant les causes que provoquen la seva migració**. L'Església subratlla la necessitat d'acollir els qui arriben buscant millors condicions de vida, tot reconeixent la dignitat de les persones migrants i analitzant les raons polítiques, econòmiques o socials que impulsen aquests moviments. **Comunitat Internacional:** El repte de la **comunitat internacional més justa i solidària** implica promoure la pau i el desenvolupament de tots els pobles, reconeixent el dret a la defensa pròpia en cas d'una amenaça certa. Aquesta defensa, però, ha de ser sempre proporcional i destinada a aturar la violència, mai a perpetuar-la. **Ecologia:** La crisi ecològica té una gran repercussió en les desigualtats planetàries, i l'Església fa una crida a actuar amb responsabilitat per protegir el medi ambient. El repte és abordar les conseqüències socials i econòmiques del canvi climàtic i assegurar que la sostenibilitat mediambiental sigui un eix central en la recerca d'una societat justa. **Comunicació:** Finalment, la veracitat en l'ús de la informació és clau. En un món on la informació circula amb rapidesa, és essencial que aquesta sigui veraç i ètica, ja que la

desinformació i les falsedats poden tenir un impacte devastador en les societats. Aquests reptes són complexos, però la Doctrina Social de l'Església proporciona una visió ètica i compassiva per enfrontar-los, sempre tenint en compte la dignitat humana i el bé comú.

Referències

- [Rerum Novarum](#)
- [Quadragesimus Anno](#)
- [Pacem in Terris](#)
- [Gaudium et spes](#)
- [Populorum Progressio](#)
- [Centesimus Annus](#)
- [Fratelli tutti](#)
- [Laudato si Lumen fidei](#)

Preguntes participatives

1. En la nostra realitat familiar, com tenim integrats els principis bàsics de la DSE? Compartiu alguns exemples.
2. En el nostre entorn, quins temes socials veiem que són més urgents?
3. Des de la família, en quins aspectes podem actuar per tenir un impacte social en aquests temes urgents i en d'altres? Compartiu algunes idees.